

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Gwasanaethau
DYDDIAD Y CYFARFOD	22 Medi 2015
TEITL YR EITEM	Amodau Arweinyddiaeth a Modelau Amgen
AELOD CABINET	Cyng. Gareth Thomas

Prosiect Gwella Amodau Arweinyddiaeth – Papur Briffio

1 Cefndir, egwyddorion a gweledigaeth

- 1.1 Pwrpas y Prosiect uchod yw gwella amodau arweinyddiaeth er mwyn codi safonau. Bydd y prosiect yn gweithredu ar gynigion fydd yn gwella arweinyddiaeth a rheolaeth, gyda'r bwriad o anelu tuag at y nod bod penaethiaid ysgolion yn ddigyswllt.
- 1.2 Yn y dyfodol, bydd gwell ansawdd o ran arweinyddiaeth o fewn ysgolion y sir. Yn ogystal, bydd strwythur gyrfa mwy eglur yn ei le ar gyfer athrawon. Bydd hyn yn allweddol os am sicrhau bod plant a phobl ifanc yn elwa o safonau mwy cyson yn ein hysgolion. Bydd effaith arweinyddiaeth yn cael effaith positif ar gyrhaeddiad plant a phobl ifanc o fewn y gyfundrefn addysg yng Ngwynedd.
- 1.3 Mae gan y prosiect hwn bum maes penodol, sef:
- Comisiynu adroddiad ar amodau arwain a rheoli ysgolion y sir a gweithredu ar yr argymhellion cytunedig;
 - Monitro a herio pob ysgol a defnyddio'r holl bwerau sydd ar gael i'r awdurdod wella arweinyddiaeth a rheolaeth mewn ysgolion sy'n tanberfformio;
 - Datblygu rheolwyr a darpar reolwyr o fewn gwasanaethau ac adnabod arweinwyr ar gyfer y dyfodol;
 - Datblygu cyfundrefn ysgol i ysgol rymus a sicrhau bod trefniadau mewn lle er mwyn rhannu arfer gorau i osgoi dyblygu; a
 - Sicrhau bod buddsoddiadau cyfalaf yn arwain at wella amodau arweinyddiaeth a rheolaeth.
- 1.4 Diben y papur briffio hwn yw adrodd i'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau ar fwriadau'r Adran Addysg mewn perthynas â'r maes cyntaf yn benodol, sef 'Comisiynu adroddiad ar amodau arwain a rheoli ysgolion y sir a gweithredu ar yr argymhellion cytunedig'. Mae hyn mewn ymateb i gais gan y Pwyllgor Craffu Gwasanaethau am wybodaeth benodol ynglŷn â:
- Beth yw'r problemau presennol o ran recriwtio ac arwain ysgolion ac addysgu mewn meysydd arbenigol yn y sir?
 - O fod wedi derbyn gweledigaeth lefel uwch y Pennaeth, beth, yn ymarferol, yw'r cynigion penodol ar gyfer cyfarch yr her yn y maes (ar gyfer arwain ysgolion a dysgu mewn meysydd arbenigol)?

- A yw'r cynlluniau 'Ysgol-i-Ysgol' a phatrymau rhannu penaethiaid am fod yn 'norm' ar gyfer y sir i'r dyfodol?
- O fewn y weledigaeth ar gyfer y dyfodol, beth fydd y camau nesaf ar gyfer Trefniadaeth Ysgolion. Yn benodol, beth yw'r sefyllfa o ran y Gweithgor Trefniadaeth Ysgolion?

2 Y sefyllfa bresennol a'r camau nesaf

- 2.1 Mae cyfarfod cychwynnol wedi'i gynnal (16 Mehefin – Alun Morgan a Leyton Jones (ymgynghorwyr annibynnol sydd â phrofiad rhyngwladol), Arwyn Thomas a Garem Jackson) i drafod diben, cynnwys ac amserlen y gwaith, ac mae Alun Morgan a Leyton Jones wedi cytuno i wneud y gwaith ar ran Gwynedd.
- 2.2 Mae Arwyn Thomas a Garem Jackson wedi cynnal cyfarfodydd pellach i drafod gofynion a strwythur y gwaith a chwblhau'r fanyleb, a'i thrafod gyda Alun Morgan a Leyton Jones.
- 2.3 Mae Swyddog Cefnogi'r Adran Addysg a'r Arweinydd Tîm Uned Cyflogau a Chontractau Ysgolion wedi cydweithio i gynhyrchu pecyn data (nifer disgyblion, strwythurau timau rheoli a.y.y b.) i Alun Morgan a Leyton Jones er mwyn cwblhau gwaith cychwynnol ac adnabod ysgolion i'w targedu ar gyfer ymholiadau/ymweliadau.
- 2.4 Ymholiadau/ymweliadau i ddigwydd fel a ganlyn, gydag adroddiad ac argymhellion i'r Adran Addysg erbyn Tachwedd:
- **Hydref 7-9:** cyfarfod gyda swyddogion ALL, ac ymweld ag ysgolion uwchradd gydag arfer da iawn (Ysgol Y Moelwyn, Ysgol Dyffryn Ogwen).
 - **Hydref 12-15:** cyfarfod gyda sampl o benaethiaid adrannau craidd (mewn ysgolion), a chyfarfod gyda phenaethiaid grwpiau clwstwr ysgolion uwchradd gyda llai na 500 o ddisgyblion.
 - **Hydref 20-21:** bwriedir cyfweled yr Arweinydd/Prif Weithredwr/Aelod Cabinet/**Aelod(au) o'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau/UDRh ALL/UDRh Consortiwm.**
- 2.5 Bydd yr adroddiad yn fodd i ymateb i'r tri chwestiwn cyntaf sydd yng nghais y Pwyllgor Craffu Gwasanaethau am wybodaeth benodol, sef:
- Beth yw'r problemau presennol o ran recriwtio ac arwain ysgolion ac addysgu mewn meysydd arbenigol yn y sir?
 - O fod wedi derbyn gweledigaeth lefel uwch y Pennaeth, beth, yn ymarferol, yw'r cynigion penodol ar gyfer cyfarch yr her yn y maes (ar gyfer arwain ysgolion a dysgu mewn meysydd arbenigol)?
 - A yw'r cynlluniau 'Ysgol-i-Ysgol' a phatrymau rhannu penaethiaid am fod yn 'norm' ar gyfer y sir i'r dyfodol?
- 2.6 Byddai Alun Morgan a/neu Leyton Jones yn croesawu'r cyfle i gyfweled aelod neu aelodau o'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau fel rhan o'u hymchwil. **Bydd cyfle hefyd i'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau gynnig cwestiynau i'w cynnwys yn yr ymchwil yn y cyfarfod a gynhelir ar 22 Medi.**

2.7 Mae'r fanyleb ar gyfer y gwaith ymchwil yn cynnwys yr hyn a restrir isod:

- Arfarnu patrymau gwahanol o ysgolion;
- Effaith maint dosbarthiadau ar ddysgu;
- Sylw penodol i unrhyw effaith cadarnhaol y mae ysgolion neu adeiladau newydd yn ei gael ar safonau a deilliannau;
- Edrych i mewn i enghreifftiau o gydweithio strategol sydd wedi gweithio'n dda, ac enghreifftiau o gydweithio na fu'n llwyddiannus, a pham;
- Ymchwilio i unrhyw batrwm o ran y math/maint o sefydliadau sy'n cael eu dyfarnu fel rhai cryf o ran arweinyddiaeth gan Estyn, ac unrhyw batrwm tebyg gyda chategorïau cynhaliath Yr Awdurdod/GwE;
- Cyd-destun yr ysgolion, sef:
 - Nifer plant/ysgolion;
 - Penaethiaid – nifer/oedran;
 - Timau rheoli – nifer/oedran; a
 - Llywodraethwyr;
- Trefniant yr isadeiledd presennol;
- Cyllideb sirol;
- Darlun o'r amodau presennol;
- Casgliadau, sef:
 - Amodau newydd posibl;
 - Patrymau arwain gwahanol; a
 - Rhaglen hyfforddi penaethiaid a darpar benaethiaid.

2.8 Cyflwynir y wybodaeth isod mewn perthynas â'r pedwerydd cwestiwn sydd yng nghais y Pwyllgor Craffu Gwasanaethau am wybodaeth benodol, sef:

- O fewn y weledigaeth ar gyfer y dyfodol, beth fydd y camau nesaf ar gyfer Trefniadaeth Ysgolion. Yn benodol, beth yw'r sefyllfa o ran y Gweithgor Trefniadaeth Ysgolion?

2.9 Dyfodol y Rhaglen Trefniadaeth Ysgolion:

Ers 2012, mae'r Rhaglen wedi gwireddu'r rhaglen waith a osodwyd gan y Cabinet, sef:

- Gwneud gwaith cefndirol a datblygu modelau darparu addysg;
- Sicrhau cwblhau'r prosesau statudol perthnasol trwy ymgysylltu ac ymgynghori; a
- Denu adnoddau cyfalaf wrth greu achosion busnes a chyfraniadau gan y Llywodraeth.

Yn ystod y cyfnod hwn mae'r Rhaglen wedi:

- denu dros £18.9m o arian cyfalaf oddi wrth Lywodraeth Cymru;
- sicrhau arbedion o £430,000 eisoes (gydag arbedion pellach, o leiaf £365,000, o brosiectau sydd yn cael ei gwireddu ar hyn o bryd);
- ymateb i'r her a osodwyd gan Lywodraeth Cymru yn ymwneud â llefydd gweigion; a

- sicrhau fod pob cais a gyflwynwyd i'r Llywodraeth wedi'i gymeradwyo. Mae'r Awdurdod wedi llwyddo, gyda'i holl achosion busnes, i ddenu bron i £39 miliwn er gwella cyfundrefn addysg y Sir.

Dywedodd adolygiad annibynnol Tîm *Gateway* yn Nhachwedd 2014, "Canfu'r Tîm Adolygu bod y Rhaglen wedi gwneud cynnydd rhagorol tuag at gyflawni eu gweledigaeth ar gyfer ad-drefnu ysgolion yng Ngwynedd.

Y strategaeth ar gyfer gweddill y Rhaglen bydd gofalu fod y llwyddiant hyd at hyn yn parhau yng nghydestun ariannol heriol iawn. Mae trefniadaeth ysgolion wedi'i hadnabod fel ffrwd gwaith a fydd yn cyfrannu'n uniongyrchol at dargedau'r Adran. Bydd hefyd yn gwella'r amgylchedd ar gyfer penaethiaid fel eu bod yn medru rheoli ac arwain mewn ffordd effeithiol, ac yn gallu canolbwyntio ar wella profiadau disgyblion.

2.10 Camau Nesaf:

Prosiectau cyfredol y Rhaglen sydd ar y gweill:

- Ysgol Bro Lliffon: mae'r gwaith wedi ei gwblhau yn unol â'r amserlen. Agorwyd yr ysgol newydd am y tro cyntaf ym Medi.
- Ysgol Hafod Lon, Dalgylch y Gader ac Ysgol Glangegin: mae gwaith wedi dechrau ar safle ysgol Hafod Lon newydd a bydd gwaith yn dechrau'n fuan ar safleoedd prosiectau Dalgylch y Gader a Glancegin.
- Dalgylch y Berwyn: bydd adroddiad yn mynd ger bron y Cabinet ar 15/09/15 yn ymwneud â dyfodol Dalgylch y Berwyn sy'n cynnwys buddsoddiad arfaethedig o £10.27 miliwn yn yr ardal.

Bydd y broses ad-drefnu yn parhau i wella effeithlonrwydd ysgolion y Sir. Mae'r Rhaglen yn parhau i geisio cyfrannu'n effeithiol at yr arbedion angenrheidiol a adnabuwyd ar gyfer yr Adran Addysg; proses fydd hefyd yn sicrhau gwell adnoddau ar gyfer addysg plant a phobl ifanc Gwynedd.

Cynllun Band B Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain:

Mae'r Llywodraeth yn cychwyn ar waith cefndirol i gynllunio Band B – ffenestr gyllido nesaf Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain ar gyfer y cyfnod 2019 i 2024. Nid yw'r union ddyddiad cychwyn ar gyfer Band B wedi'i gyhoeddi gan y Llywodraeth ac mae posibilrwydd y gall ddechrau cyn 2019. Bydd union ffigwr ar gyfer y Sir yn amodol ar gynlluniau i'r dyfodol a faint o gyfraniad a ddisgwyllir gan lywodraeth leol fel rhan o'r Rhaglen. Ond, bydd angen manteisio ar y cyfleoedd hyn i sicrhau gwelliant i'n hysgolion, ond hefyd elwa drwy sgil-ffaith y buddsoddiad i'r economi leol. Bydd angen sicrhau fod gan y Cyngor gynhwysedd, dealltwriaeth a phrofiad o gyfundrefnau ariannu'r llywodraeth er mwyn sicrhau'r buddsoddiad gorau i Wynedd yn y dyfodol.

2.11 Gweithgor Trefniadaeth

Sefydlwyd y Gweithgor Trefniadaeth ar ddechrau'r Rhaglen er mwyn derbyn cyngor eang ynglŷn â'r cyfeiriad a sgôp y gwaith. Mae'r Gweithgor wedi ymweld â safleoedd a rhoi mewnbwn sydd wedi cynorthwyo gyda'r broses o lywio'r Rhaglen a datblygu cynlluniau gweithredol cynhwysfawr. Erbyn hyn, gan adeiladu ar y gwersi sydd wedi'u dysgu, mae'r ddealltwriaeth o waith strategol a gweithredol y Rhaglen yn llawer mwy aeddfed. Felly, mae rôl wreiddiol y Gweithgor bellach wedi'i gyflawni.